

SIMON JENKINS • İngiltere'nin Kısa Tarihi

SIMON JENKINS Oxford Üniversitesi'nde felsefe, politika ve iktisat eğitimi aldıktan sonra *The Times*, *The Economist*, *The Guardian* gibi dergi ve gazetelerde hem köşe yazarlığı hem de editörlük yapmıştır. 2008-2014 yılları arasında National Trust'ın başkanlık görevini yürüten yazarın politika, tarih ve mimari alanlarında birçok eseri bulunmaktadır. *Accountable to None: Tory Nationalization of Britain* (Hamish Hamilton, 1995), *Thatcher & Sons - A Revolution in Three Acts* (Penguin, 2006), *England's Cathedrals* (Little, Brown, 2016) bunlardan bazılarıdır.

A Short History of England

© 2011 Simon Jenkins

Bu kitabın yayın hakları AnatoliaLit Telif Hakları Ajansı aracılığıyla Profile Books Ltd.'dan alınmıştır.

İletişim Yayınları 2911 • Tarih Dizisi 146

ISBN-13: 978-975-05-2934-4

© 2020 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2020, İstanbul

EDITÖR Merve Öztürk

KAPAK Suat Aysu

KAPAK GRAVÜRÜ Thomas Bowles'un "Westminster Abbey" (1751) isimli gravürü temel alınmıştır.

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Remzi Abbas

DİZİN Berkay Üzüm

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

SIMON JENKINS

İngiltere'nin Kısa Tarihi

A Short History of England

ÇEVİREN *Uygur Kocabaşoğlu*

İÇİNDEKİLER

YAZARIN NOTU	7
Giriş	9
Sakson Şafağı (410-600)	13
İngiltere'nin Doğuşu (600-800)	21
Danimarkalılar (800-1066)	27
Fatih William (1066-1087)	37
Fatih'in Çocukları (1087-1154)	45
Henry ve Becket (1154-1189)	51
Magna Carta (1189-1216)	57
III. Henry ve Simon de Montfort (1216-1272)	63
Keltlerin Örselenişi (1272-1330)	69
Yüz Yıl Savaşı (1330-1377)	77
Fransa'nın Kaybına Yol Açan Köylü Ayaklanması (1377-1453)	85
Güller Savaşı (1453-1483)	95
Bosworth ve Henry Tudor (1483-1509)	101

VIII. Henry (1509-1547)	109
Reformasyon ve Karşı-Reformasyon (1547-1558)	121
İyi Kraliçe Bess (1558-1603)	127
İlk Stuartlar (1603-1642)	139
İç Savaş (1642-1660)	149
Restorasyon (1660-1688)	177
Şanlı Devrim (1688-1714)	187
Walpole ve Büyük Pitt (1714-1774)	197
Boston'dan Waterloo'ya (1774-1815)	209
Reforma Giden Yol (1815-1832)	219
Victoria Çağı'nın Şafağı (1832-1868)	227
Gladstone ve Disraeli (1868-1901)	235
Edwardlar Dönemi (1901-1914)	247
Birinci Dünya Savaşı (1914-1918)	255
Kayıp Yıllar (1918-1939)	263
İkinci Dünya Savaşı (1939-1945)	277
Refah Devleti (1945-1979)	287
Thatcherizm (1979-1990)	301
Thatcher'in Çocukları (1990-2018)	311
Sonuç	325
101 ÖNEMLİ TARİH	335
1066'DAN İTİBAREN İNGİLTERE KRAL VE KRALİÇELERİ	339
BİRLEŞİK KRALLIK'IN BAŞBAKANLARI	341
GÖRSEL LİSTESİ	345
DİZİN	349

YAZARIN NOTU

Bu nitelikte bir kitap için araştırma yaparken, kaçınılmaz olarak yer ve kişi adlarında ve en azından eski dönemlerin kronolojisinde farklılıklarla karşılaştım. Bede ve Anglo-Sakson kroniklerinden alınanlar da dahil en fazla kabul görenleri kullandım. Bir kısa tarih esas itibariyle ikincil kaynaklara dayanır. En çok *Oxford's History of England*, Churchill'in devasa *History of the English-Speaking Peoples* ve G. M. Trevelyan'ın toplumsal tarih serilerinden yararlandım. Longman'ın *Chronicle of Britain*'i faydalı bir kaynak oldu. Ayrıca son zamanlarda yayımlanan David Starkey, Simon Schama, Roy Strong ve Rebecca Fraser'in mükemmel genel tarihlerini kullandım.

Belirli dönemler hakkında kullandığım kitaplar sayılamayacak kadar çoktur. Bunun bir istisnası öykünün başladığı yerde, İngiliz halkının kökenleri konusunda devam eden tartışmanın takdire şayan bir şekilde ortaya konduğu Jon Vincent'in *The Tribes of Britain* adlı kitabıdır. Daha nevi şahsına münhasır yardımlar, John Vincent'in *An Intelligent Person's Guide to History* ve Jonathan Clark'ın "karşı-olgusal" *A World by Itself* ile benim eski destekçim Barbara Tuchman'ın *The March of Folly*'sinden geldi. Sonuncusu, tüm tarihyazımına ölçülü bir düzelticidir.

Ken Morgan, Tom Jenkins, Jeremy Black, yayıncım Daniel Crewe ve okuyarak, metnin tümünü ya da belirli kısımlarını düzelten diğer pek çoklarına teşekkür ederim. Yaptığı takdire değer resim araştırması için Celia Mackay'e de müteşekkirim. Ayrıca, Profile Books'tan Andrew Franklin'e her şeyden önce, bu kadar çok malumatı bu kadar az sözcüğe sığdırma konusunda baş-döndüren girişimi için teşekkür ederim.

Giriş

Hayatım boyunca İngiltere'yi gezdim. Cornwall'ın sarp kayalarına tırmandım, Norfolk'un bataklıklarında gezindim ve Penine Yolu'nda yürüdüm. İngiltere'nin kentlerini ve kasabalarını, kiliselerini ve evlerini bilirim. Her şeye rağmen, yakın zamanlara kadar İngiltere'yi gerçekten tanıımıyordum çünkü nasıl İngiltere haline geldiğinin farkında değildim. Benim İngilterem coğrafi bir sahnenin zeminiydi; çocukluğumdan beri tanıdığım olayların ve kişilerin perde arkasıydı: Büyük Alfred, Norman istilası, Magna Carta, Agincourt, VIII. Henry'nin karısı, İyi Kraliçe Bess, Cromwell, Gladstone, Disraeli, Büyük Savaş, Winston Churchill. Her biri zamanda muazzam birer uğrak olarak duruyordu ama bir araya gelmiyorlardı. Bir anlatıdan yoksundular.

Burada bu anlatıyı elden geldiğince basit bir şekilde aktarmaya girişiyorum. Eğlendirici oluşunu görmüş olmam bana yardımcı etti. İngiltere'nin tarihi, zaferleri ve felaketleriyle istikrarlı bir şekilde dünya üzerindeki ülkelerin tarihlerinin en macehallarındandır. Kökü Karanlık Çağlar'da, kıtadan gelen Germen kabilelerinin Britanya Adaları'nın doğu kıyılarını istilasıyla muhtemelen daha da gerilerdedir. Onlar kendileriyle birlikte belki de Almanya ve Danimarka kıyılarının "angle"sinden [açı-

sından] “anglii” adını getirdiler. Onların kuzey-doğu kıyılarındaki yerleştikleri yerler *Angle-land* [Angle toprağı] ve daha sonra *England* [İngiltere] diye adlandırıldı. Bu yeni gelenler, “eski Britonlar” denen eski sakinleri kısa sürede batıya ve kuzeye, Hadrian Seddi’nin ötesine, Galler yaylalarına ve İrlanda Denizi’ne sürerek, o zamandan bu yana kabaca aynı kalan İngiltere’nin sınırlarını oluşturdular.

İngilizlerin kendileri Viking ve Normanların istilasına uğradı. Ancak Britanyalı atalarını imha ederken, daha sonraki bütün saldırılarda Anglo-Sakson kültürünü ve dilini korudular. Ada coğrafyasının güvenliğinin ve ada halklarının denizci atılımının çoğu kez göstermiş olduğu yardımla şaşılacak derecede dayanıklı çıktılar. Kısa sürede, kökleri Sakson “*kith* ve *kin*”inin [akrabalık] özerkliği ve merkezî otorite konusundaki Norman geleneği arasındaki gerilimde yatan ortak bir dil, genel bir hukuk ve ortak bir yönetim sistemi oluşturdular. Bu gerilim benim hikâyemin leitmotifidir. İngiltere, “İngiliz imparatorluğu”nu kuracak olan Britanya Adaları’nın Kelt yarısı tarafından, akrabalık çekiciyle halkın rızasının, düzenli bir şekilde özellikle savunulan örsü arasında dövülmüş bir ulustur. Sonuç, Magna Carta, III. Henry’nin baronluk savaşları ve Köylülerin İsyanı’yla, Tudorların ve Stuartların dinî ve siyasal devrimlerinde doruğa çıkan türden çatışmalar olmuştur. Bu devrimler, Avrupa’nın en istikrarlısı olduğunu kanıtlayan parlamenter bir demokrasiye tabi anayasal bir monarşide karar kılmıştır.

Hikâye her zaman sevindirici olmamıştır. Norman fatihlerin ülkesi olan Fransa’yla ilişkiler, Ortaçağ boyunca ve yeniden 18. yüzyıldaki çatışmalarla çoğu zaman dehşet vericiydi. Britanyalı hükümdarların çoğu, dış dünyaya karşı saldırgan değil de savunmacı bir duruşun gerekliliğini anlamışlardır. Yine de, Plantagenetlerden Büyük ve Genç Pitt’e kadar denizaşırı topraklara olan özlem nadiren azalmıştır. Bu durum, Britanya’yı o zamandan bu yana dünyanın gördüğü en büyük imparatorluğu bir araya getirmeye yönlendirmiştir. Büyük bir görkem sağlamış ve Britanya Adaları’nın halklarının, paylaşılan bir çabayla mirası bugüne kadar devam eden “birleşik bir krallık” içinde ke-

netlenmesine yardımcı olmuştur. Ama Britanya imparatorluğunun bir bedeli olmuş ve ancak iki yüz yıl yaşamıştır. 20. yüzyılda Britanya'nın dünya hâkimiyeti yavrusuna, Amerika'ya geçmiş ve geriye gelgit izi olarak konuşulan İngilizcenin yaygınlığı kalmıştır. Britanya daha sonra, eski büyüklüğünün bir kalıntısı ve bir dünya gücü numarası yapan, egemenliği Avrupa yönetimince ve global bir ekonominin disiplinlerince tehlikeye sokulmuş bir şey olarak gerilemeye başlamıştır. Bu temalara epiloğumda döneceğim.

Bu kitap münhasıran İngiltere hakkındadır. Galler, İskoçya ve İrlanda'yı kendi tarihleri olan ülkeler olarak görüyorum. Onlar varoluşlarının yarısından azını, "Büyük Britanya ve İrlanda" birliğinin bir bileşeni olarak yaşamışlardır ve bu onları Britanya'nın bilinen tarihleri içinde ikincil bir yerde kuşatan bir eğilim göstermektedir. Ama İngiltere; İskoç, Galli ve İrlandalı komşularından farklı görünmek için kendilerine İngiliz diyen, özünde farklı bir ülkedir. Yalnızca bütün bu halklardan topluca söz ettiğimde Britanya ve Briton terimlerini kullanıyorum. Gerçekten de İngiltere şimdi, ayrı parlamentoları ve değişik egemenlik katmanları olan iki birliğin, Birleşik Krallık'ın ve Avrupa Birliği'nin bir parçasıdır. Britanyalı ve Avrupalı olmak bu birliklerin birinin yasal üyesi olmak, Britanyalıya dönüşmek, bir kâğıt parçasını imzalamaktır. İngiliz olmak daha ziyade bir kendini tanımlama meselesi, coğrafya ile olduğu kadar farklı bir kültür ve bakış açısıyla özdeşleşmektir. İngiliz olmak bir özümseme meselesidir ki bu, birkaç yıl ya da birkaç nesil alabilir. İngilizliğin ruhu tüm kökenleri ve ırkları, başlangıçtaki Anglo-Sakson işgalinin coğrafyasına özgü bir kültür içinde kuşatan bir özümseme meselesidir.

İngilizler kendilerini tanımlamada hiçbir zaman iyi olmamışlardır. İmparatorluk güven duygusunun olduğu çağda bu ihtiyacı hissetmemişlerdir. Bugün pek çoğu kendisini Avrupalı olarak görmekten hoşlanmaz ama Kelt komşularına karşı kendilerini tanımlamakta da daha başarılı değillerdir. Galler'e, İskoçya'ya ve özel bir hunharlıkla İrlanda'ya karşı sindirme savaşları yürütmüşlerdir. 21. yüzyılın başında kendilerini kültü-

rel olduğu kadar siyasal olarak da İrlanda'dan genelde kopmuş, İskoçya ve Galler'den yarı-kopmuş olarak bulmuşlardır. Birleşik Krallık'ın İngiliz bileşeni böylece garip bir anemik belirsizlik içinde kalmıştır. Bir parlamentosu ve kendine özgü farklı siyasal kurumları yoktur. Britanya'dan ayrı olarak İngiltere ya da İngilizlerden söz etmek çoğu kez birliğin ima ettiği kozmopolitliğe düşman hatta ırkçı bir şekilde ele alınmaktadır. St. George'un İngiliz bayrağı, hafif bir şovenlik ve yabancı düşmanlığı rengi taşımaktadır ve aşırı sağ tarafından benimsenmiştir. Bunu saçma buluyorum. İngiltere, kendini tanımlamaya ve bununla gurur duymaya hakkı olan bir ülkedir. Bu tanımlamanın, onun tarihinin anlatılmasıyla başlaması gerektiğine inanıyorum.

Kimilerine göre tarih bir şans meselesidir, başkaları için kahr-ramanlar ve zalimlerle şekillenmiştir ve daha başkaları için ise coğrafya, ekonomi hatta antropoloji içinde gömülüdür. Bir ulusun tarihini, kişiler ve tartışmalı olanlar üzerinden cari moda-ya uyarak anlatmanın pek çok yolu vardır. Toplumsal, kültürel, “popüler” ve İngiltere'nin durumunda olduğu gibi emperyal tarihler vardır. Ama kısa bir tarih, seçici olmak zorundadır ve bu seçim büyük ölçüde siyasetten yana olacaktır. Bir ulus siyasal bir varlıktır ve onun doğumu ve gelişmesi, monarklar, askerler, siyasetçiler, sokaktaki kalabalıklar ya da daha yakın zamanlardaki seçmen kitlesi gibi onun içinde güç kullananların anlattığıdır. Ben tarihi düz bir kronolojiden daha fazla bir şey, sebep ve sonuçlar zincirindeki halkalar olarak görüyorum. Bugün İngiltere'nin bulunduğu yere nasıl geldiğinin sırrını saklayan bu zincirdir.

Sakson Şafağı

(410-600)

410 yılında zor durumdaki Roma İmparatoru Honorius'tan Britannia eyaletindeki kolonicilere bir mektup gönderildi. Koloniciler lejyonların korumasını çoktan yitirmişlerdi, geçen yarım yüzyıl içinde imparatorluğu savunmak için Brittannia'dan çekilmişler ve Kuzey Denizi'nden gelen Sakson akınlarına karşı korunmak için yardım talep ediyorlardı. İmparator Vizigotlarca sıkıştırılmıştı ve de bilinen dünyanın ucundaki uzak bir koloni stratejik olarak önem taşıyordu. Bin yıl kadar üstün olan Akdeniz'in medeniyetleri geriliyordu. Honorius gelişgüzel bir şekilde kolonicilere “kendinizi savunmak için adımlar atın” tavsiyesinde bulunuyordu.

Britanya Adaları'nda 5. ve 6. yüzyıllar gerçekten karanlık çağlardı. Eski Britonlar diye anılan Demir Çağı Keltleri MÖ. bin ve altı yüz yılları arasında kıtadan gelmişler ve İsa'nın doğumundan sonraki üç yüzyıl içinde Romalı istilacılarla kız alıp vermişlerdi. Ama lejyonların çekilmesi kendilerini, ya da Roma villaları, tapınakları ve tiyatrolarının mirasını savunmak için çok zayıf bir durumda bırakmıştı. Yardım çağrısında buldukları istilacılar karşısında korunmasız durumda kalmışlardı.

Bu yeni istilacılar nereden geliyordu? “İngiltere'nin doğusunu” arayan tarihçiler kısa süre içinde anlaşmazlığa düştüler. Bu

sırada Britanya Adaları'nın doğu yarısında olanlar üzerine iki teori geliştirildi. Bunlardan birisi, Fransa'ya doğru güneye inen Germen klanlarının İmparator Clovis döneminde Frenkler tarafından önu kesilerek Kuzey Denizi'nin ötesine yön değıştirdikleriydi. Muhtemelen hâlâ Britanya'da yaşayan Romalı paralı askerlerin yardımıyla bunların istilası esas itibariyle soykırım-saldı. Doğu İngiltere'nin Iceniler ve Trinovanteler gibi yerli Britanyalı klanlarını katlettiler ya da tümüyle boyunduruk altına aldılar ve kültürlerini yok ettiler.

Bu tez anılan dönemden kalma az sayıda tanıklıkla desteklenir. Yegâne çağdaş kaynak, Gildas adında 6. yüzyılda Galler'de (ya da ülkenin batısında) yaşamış bir keşiş, “dinsiz adamların ... ateşlendikten sonra neredeyse adanın tüm yüzeyini yakıp, kızıl ve vahşî dilleriyle batıdaki okyanusu yalayana kadar durmayan” korkunç istilasından çok ayrıntılı bir şekilde şikâyet eder. Bir 5. yüzyıl belgesini Britanyalıların Figani'ndan aktararak, Roma'nın korumasından yoksun kalan Britanya'yı anlatır: “Barbarlar bizi denize sürüyor ve deniz bizi tekrar barbarların üzerine atıyordu.” Geç 7. yüzyıla gelindiğinde “İngiltere Tarihinin Babası” Saygıdeğer Bede, *Ecclesiastical History of English People* (İngiliz Halkının Dinî Tarihi) adlı kitabında verildiği şekliyle, soykırım tezini ele alır. Angliilerin, Germen yerleşimlerini kimsesiz bırakacak kadar muazzam büyük bir güçle istila ettiklerini yazar. Önceki Britanya kültüründen çok az iz kalmış ya da hiçbir şey kalmamıştır. Britanya ya da Brythonic dili ve Roma-Hristiyan dini yok olur. Sözde Roma-Britanya villaları ve kasabaları çürümeye terk edilir ya da yakılır.

Dışarıdan istila olmadığı, aksine Britanya'nın doğu kısımlarında ticaret yapan ve Kuzey Denizi'nin kıyılarına akınlar düzenleyen Germen ve Belga (*Belgic*) halkları tarafından bölgenin iskân edilmesiyle içeride bir yayılma olduğu yolunda bir başka teori de vardır. Son DNA arkeolojisi, içerideki arazinin daha zor nüfuz edilebilen bir engel teşkil ederken, Britanya Adaları'nın etrafındaki denizin seyrüsefere elverişli bir “bölge” olduğu tezini güçlendirir. Böylece Roma'nın çekildiği sırada Britanya Adaları'nın kültürü, yüzyıllardır Germen klanların yer-

leşmiş olduğu Kuzey Denizi kıyısıyla, dili ve kültürü Kelt olan İrlanda Denizi ve Atlantik kıyıları arasında bölünmüş olur. Bu teori doğu kısımlarında çok az sayıda “antik Briton” ya da Kelt bulunduğunu dolayısıyla köklerinin kazanmasının söz konusu olmadığını ileri sürer. Bu durum, her ne kadar denizaşırı bir istila ve ezici Kelt inancının kaynaklarını açıklamazsa da Brythonic dil izleri ve yer adlarının azlığını izah eder. Bu birbirinden farklı teorilerin olası sonucu, Romalılar ayrıldıktan sonra yeni Germen göçmenlerin geldiği ve uzun süredir var olan Germen yerleşim bölgelerine katıldığı şeklinde, her ikisinin de kısmen doğru olmasıdır.

Her halükârda 5. ve 6. yüzyıllar boyunca dili ve toplumu Avrupa kıtasından kaynaklanan bir halk batıya doğru Roma Britannia’sına saldırgan bir şekilde gelmiş ve yerli Britanyalıları yenmiştir. Bede’ye göre bu hareket Jütler, Frizler, Anglelar ve Saksonlardan oluşuyordu. “Saeson”, “Sassenach” ve “Sawnek” eski Galce, İskoçça ve Kervenekçe de İngilizler için kullanılan sözcüklerdir. 450 yılı dolaylarında, muhtemelen bir zamanlar Roma-Britanya hükümdarı Vortigern tarafından paralı asker olarak kiralanmış, Hengist ve Horsa kardeşlerin yönetimindeki Jütler, Kent’e çıktılar ve Isle of White’a kadar yayıldılar. Aynı zamanda Almanya’daki Schleswig-Holstein “angle”’ından [açısından] gelen Anglelar Doğu Anglia’ya [*East-Anglia*] ve nihayet İngiltere’ye adlarını verdiler. Kuzey Almanya’dan gelen Saksonlar güney kıyılarına yerleştiler ve günümüze kadar Essex (doğu Sakson), Middlesex, Wessex ve Sussex olarak bilinen yerleşimleri oluşturarak Thames Nehri havzasına nüfuz ettiler. Bu insanlara Saksonlar ve dillerine de Anglo-Sakson denildi. İstila teorisyenlerinin geliştirdiği güçlü bir argümana göre pagan Saksonların işgal ettikleri topraklarda Roma Hıristiyanlığının bütün izleri silindi. Buna karşılık Galler bu sırada tutkulu bir şekilde Hıristiyan “azizler çağı”nı yaşıyordu. Düzinelerce Galler kilisesi 6. ve hatta 5. yüzyıllardan kalmaz ve Britanya’daki en eski katedral Deiniol tarafından 525’te Bangor’da açıldı. Hemen hemen aynı zamanda Aziz Petros, Cornwall’da vaazlar veriyor ve Aziz Columba İrlanda’dan

İskoç İona adasına giderek orada 563 dolaylarında bir manastır kuruyordu.

Gildas, yalnızca Saksonların Britanyalıları ettikleri zulümleri değil direnişi de anlatır. 540'larda, görünüşe göre Batı Ülkeleri'nde Sakson ilerleyişinin durdurulduğu Severn vadisindeki barış dönemi hakkında yazdı. Bunu 6. yüzyılın başında Badon Dağı denen bir yerde, muhtemelen Somerset'teki Güney Cadbury hisarı yakınlarında Saksonları yenen Britanyalı bir öndere dayandırdı. Adını vererek söz ettiği tek komutan, 5. yüzyıl sonlarında bir Romano-Briton olarak doğmuş, "kazandığı ve kaybettiği savaşlarla ün kazanmış" Ambrosius Aurelianus'tu. Askerî tuniğinin malzemesi nedeniyle lakabı "Ayı" olmuş olabilir. Keltçede ayı *artos*dur.

Karanlıktaki bir ışık parıltısı "Arthur"a en yakın gelen tarihtir. Arthur hakkında devasa bir efsane bina edilmiştir. 9. yüzyıl propagandacısı Nennius, Gildas'tan Arthur'u almış ve Kuzey Avrupa şövalyelik kültürünün tasvirinin sorumlusu, 12. yüzyıl hayalperesti Monmouthlu Geoffrey olmuştur. Bu 15. yüzyılda Thomas Malory'nin çok satan kitabı *Morte d'Arthur*'a yol açmıştır. Malory'yi Tennyson, ön-Raffaelloculuk, Hollywood ve "Kutsal Kâse" izlemiş ve Merlin adı verilen bir büyücü, şövalye öyküleri, gönül yaraları ve trajedileriyle Camelot denilen Sakson öncesi mistik bir cennet varsayılmıştır. Britonlar, Saksonlar, Normanlar ve Tudorlar, adeta saf ve soylu bir geçmişe doğru çeken çaresiz bir mıknaatla Arthur'u sahiplenmişlerdir.

Eğer Gildas'ın barış dönemi var olmuşsa da, uzun sürmemiştir. 6. yüzyılın sonlarına doğru Saksonlar Severn Nehri boyunca yerleşecek ve burada Galli bir aziz, Beuno, "garip dilli insanların nehrin ötesinden seslerini duydum" diye yazacaktır. Bir gün, "bu yeri sahiplenecekler ve burası onların olacak" korkusuna kapılır. Yine de Saksonlar Kuzey Denizi'ne dökülen büyük vadileri işgal ederken Britonlar, İskoçya, İrlanda, Galler, Cornwall, Cumbria ve Hen Ogledd'in (Galcede "Eski Kuzey") İskoç sınırlarını ellerinde tutmuşlardı. Kelt dili artık ikiye ayrılmıştı; Goedelic (İrlandaca, İskoçça ve Manx) ve Brythonic (Cumbria, Galce ve Kervenekçe). Bu sırada ya da biraz önce Cor-

nwall'dan, Manş Denizi üzerinden Fransa'daki Armorica'ya bir göç meydana geldi. Burada Roma Britanniası Brittany ve modern Galceye uzaktan akraba Breton dili yeniden yaratıldı.

7. yüzyılın sonuna gelindiğinde Saksonlar ilk kralların altında daha büyük gruplar altında birleşiyorlardı. Bunlardan herhangi bir unvan ile ilk ortaya çıkan, 580 yılı dolaylarından 616'ya kadar saltanat süren, Fransa Kralı Clovis'in torunu Bertha ile Hıristiyan inancına bağlı kalması koşuluyla evlenerek Manş ötesi bir ittifak kuran pagan Kentli Ethelbert oldu. Bertha kendi din görevlisini de beraberinde getirerek, rivayete göre Canterbury'de eski bir Roma kilisesi olan St. Martin Kilisesi'nde ibadetini sürdürdü. Muhtemelen bu olaya bağlı olarak Papa Gregorius daha sonra ilk Hıristiyan misyonerleri St. Augustine yönetiminde Kent'e yollayacaktı.

Aynı zamanda kuzeyde, Northumbria, Britanyalıların direnişine karşı Sakson yerleşimlerinin sınırlarını siperlerle kuşatan büyük savaşçı Bernicia kralı Ethelfrith (593-616) emrinde bir araya geliyordu. Muhtemelen Edinburg kayası üzerine yerleşmiş Kuzey Britanya Gododdin klanı, yaptıkları işleri, *Gododdin* adıyla Aneurin adlı bir ozana kaydettirdiler ki bu (İngiliz literatürüne karşı) Britanya literatürünün ilk büyük eseri olacaktı. Bu menkıbe 300, kimi zaman 600 savaşçıdan oluşan bir ordunun, önderleri Mynyddog emrinde güneye doğru yürüyüşlerini ve Yorkshire'deki Catterick yakınlarında Ethelfrith'le bu- luşmalarını anlatır. Bir Britanyalı asker hakkında Aneurin şun- ları yazıyordu:

*Yıllar içinde genç bir adamın gücü
Taşkın bir cesaretle
Daha yakındır bir düğünden
Bir kan tarlasına
Daha yakındır kuzgunların ziyafetine
Gömülmekten.*

Ne var ki Gododdin yok edildi, yalnızca Aneurin kaldı öykü- yü anlatacak. Şiiri Ortaçağ Galcesine yapılmış bir transkripsiyondan bilinir; ama bilim insanları orijinalinin Kuzey Britanya

klanlarının Galceye benzeyen Cumbric dilinde olduğuna inanırlar (bu durumda Edinburg havalimanındaki İskoçça işaretler Galce olmalıdır).

Britanyalılar için daha kötüsü gelecekti. 603 yılında, İrlanda Denizi'nde Argyll'den Antrim'e kadar uzanan bir krallık olan Dalriada'dan bir İskoç-İrlanda ordusu, Roxburg yakınlarında olduğuna inanılan Degaстан'da Ethelfrith'le savaşa tutuştu. Northumbrialılar yine galip geldi. Daha sonra üstünlüklerini batı kıyısı boyunca güneye taşıdılar ve Gallilerle karşı karşıya geldiler. Yaklaşık 615'te Ethelfrith, eski Roma kasabası Chester yakınlarında 1.200 Galli Hıristiyan keşişe rastladı ve "dualarıyla kendisine karşı çıktıkları" için tümünü boğazladı. Daha sonra ana Galler ordusunu yendi ve topraklarını Dee'nin kıyılarına kadar genişletti. Bir yüz yıl sonra yazacak olan Anglo-Sakson Bede'ye göre "İngilizlerin bütün büyük adamlarından daha fazla Britonları kırıp geçiren, yalnızca bir zamanlar İsrailiilerin kralı Saul'la [Şaul, ya da Tâlût] karşılaştırılabilecek olan ama, gerçek dinden bihaber" Ethelfrith, Northumbria'nın gerçek kurucusuydu.

Sakson İngilteresi'nin alanı şekillenmeye başlıyordu: Hadrian'ın surlarının güneyi ve Severn ve Devon sınırının doğusu. Antik Britanya cepleri Pennine yaylalarında ve Batı Yorkshire'deki Elmet gibi (627'de istila edilecek) yerlerde varlığını sürdürüyordu. Ama İngiltere muhiti hiçbir anlamda bir ulus değildi. Romalıların yerini hiçbir otorite, kral ya da kilise almamıştı. Eğer insanlar yönetiliyordusa, batıdaki Hıristiyan Keltler tarafından yağmacı, cahil paganlar olarak kabul edilen Sakson savaş beyleri tarafından yönetiliyordu. Saksonlar dağların değil, Kuzey Avrupa'nın geniş ovalarında savaşmaya ve tarım yapmaya alışmış düzlüklerin insanlarıydı. Ağaçları kesebilir, alüvyonlu toprakları derin işleyebilecek sabanları kullanabilirlerdi ama yüksek yerlere geldiler mi duruyorlardı. Burada ülke daha az verimli ve belki haklarından gelmek için Britonlar da daha zorluydu. Batıya doğru gidildikçe fetih heyecanı buhar olmuş görünüyordu.

Saksonlar, "kibar [dolayısıyla kaba] ve bilinen"den türetilmiş Anglo-Sakson deyişi "*kith* ve *kin*"de olduğu gibi aileye,

yerleşikliğe ve klana sadakatle bağlıydılar. Onların odak noktası uzaktaki bir kral ya da saray değil, her yerleşimin merkezindeki, şeflerine sadakat yemini edecekleri özgür çiftçi topluluklarının (*ceorls*) komünal toplantı yeri idi. Bu yaşlılar –ya da *ealdormen*– ve alttaki toprak sahibi soylulara, ahaliyelerinin hayatları ve topraklarının korunması karşılığında konukseverlik ve askerî hizmet yükümlülüğü bulunuyordu. Saksonların ettiği yeminler neseplerini paylaştıkları ve toprağı birlikte işledikleri kişilere onları bağlıyordu. Eski Britanya kabileciliğinden ve Norman düklük otoritesinden farklı olan bu “güce rıza gösterme” daha sonraki kanun koyucular tarafından “hatırlanamayacak kadar eski” bir âdet olarak tanımlanıyordu. En eski ve ileri evresini, önde gelen yurttaşların, kralın “vitengemot”unda ya da danışma meclisinde, yani parlamentonun en ilkel habercisinde buluyordu. Victoria çağının romantikleri için bütün bunlar, Greklerin demokrasi dedikleri şeyin loş bir şekilde Saksonlarda yansımasıydı.